

Agata Buchowiecka-Fudała, Dorota Piekarska-Winkler

Zmiany warsztatu glottodydaktycznego na zajęciach z praktycznej nauki języka rosyjskiego na studiach filologicznych pierwszego stopnia

Acta Polono-Ruthenica 19, 179-189

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Agata Buchowiecka-Fudała, Dorota Piekarska-Winkler
Uniwersytet Warszawski

Zmiany warsztatu glottodydaktycznego na zajęciach z praktycznej nauki języka rosyjskiego na studiach filologicznych pierwszego stopnia

1. Czynniki warunkujące zmiany warsztatu glottodydaktycznego

Współczesna edukacja wygląda inaczej niż ta, którą pamiętamy z własnych szkolnych doświadczeń. Na jej zmianę wpłynęły nie tylko nowe odkrycia w zakresie mechanizmów decydujących o tym, jak człowiek się uczy, ale również rozwój technologii informacyjnej, który zdecydowanie zmienił sposób funkcjonowania i komunikowania się ludzi. Różnorodność zachodzących przemian w dobie cywilizacji medialnej opartej na społeczeństwie informacyjnym i wszechobecności środków masowego przekazu stawiają przed współczesnym nauczycielem języka obcego nowe wymagania. Wymuszają bowiem konieczność modyfikowania warsztatu glottodydaktycznego, którego zasadniczą cechą dzisiaj musi być ciągle dostosowywanie się do nowych warunków nauczania oraz do możliwości i potrzeb osób uczących się.

Dzisiejsi studenci różnią się od swoich rówieśników sprzed 10–15 lat, ale nie są to różnice, które w naturalny sposób występują między pokoleniami. Generacja, która wyrosła z komputerami, Internetem, telefonami komórkowymi, urządzeniami cyfrowymi, to inni ludzie. Marc Prensky w artykule *Digital Natives, Digital Immigrants* określa ich jako pokolenie rdzennie digitalne w odróżnieniu od starszych pokoleń, które wprawdzie oswajają nowe technologie, ale pozostają jedynie digitalnymi adeptami. Przedstawiciele pokolenia digitalnego inaczej niż ich poprzednicy odbierają i przetwarzają informacje. Różnice te wynikają z odmiennie ukształtowanych mózgów, których struktura powstała pod wpływem nowych sposobów socjalizacji i nowych sposobów poznania świata. Chodzi oczywiście o poznanie za pomocą nowych technologii, które wykształciły plastyczność mózgu, ale zredukowały czas poświęcany na kontakty z ludźmi¹. Digitalni z łatwością potrafią robić kilka rzeczy naraz, przyswoili sobie bowiem

¹ Zob. [online] <www.marcprensky.com/writing/prensky>.

cechę systemu operacyjnego umożliwiającą równoczesne wykonywanie więcej niż jednego procesu, dlatego określa się ich jako wielozadaniowców. Dłuższe skupienie się na jednym zadaniu wymagającym linearnego przetwarzania jest za to dla nich dużym wyzwaniem sprawiającym sporo trudności. Wniosek stąd oczywisty – w sali zajęciowej spotykają się już nie tylko przedstawiciele różnych pokoleń, ale osobnicy o odmiennie ustrukturyzowanych mózgach, inaczej postrzegający świat i inaczej przetwarzający informacje. To, co dla nauczających jest oczywiste, dla nauczanych jest czymś nieprzydatnym, anachronicznym i męczącym.

Charakteryzując sylwetki dzisiejszych studentów, trzeba też uwzględnić efekty nauczania na niższych poziomach edukacyjnych, z jakimi absolwenci szkół ponadgimnazjalnych trafiają na uczelnie. Na skutek zmian w programach i systemach szkolnych w placówkach oświatowych przeznaczają się coraz mniej czasu na działania twórcze po to, by przygotować uczniów do zdawania ustandaryzowanych testów. W rezultacie młodzi ludzie stają się odtwórcami wiedzy, a ich zadaniem jest trzymanie się schematów i udzielanie najbardziej typowych odpowiedzi. Ogranicza to realizację najważniejszych celów formułowanych dziś w dydaktyce języków obcych, jakimi są rozwijanie samodzielności, twórczej postawy wobec rzeczywistości, planowania i organizowania własnej nauki, skutecznego porozumiewanie się, tolerancji wobec stanowiska innych, współpracy w grupie, korzystania z różnych źródeł i metod zdobywania wiedzy, praktycznego stosowania zdobytych wiadomości i umiejętności. Pewien automatyzm działań, nabyty na niższych poziomach edukacyjnych, nie sprzyja kreatywności w uczeniu się języka.

Przed nauczycielem języka obcego piętrzą się zatem wyzwania, które zmuszają go do modyfikacji warsztatu glottodydaktycznego. Mają na to również wpływ szeroko omawiane obecnie kwestie jakości kształcenia i wykorzystania najskuteczniejszych technik kształcenia skorelowanych z osiągnięciami nowych technologii.

Od 1 października 2012 r. w każdej szkole wyższej w Polsce realizowane są nowe programy kształcenia, w których ramowe treści zastąpiono opisem weryfikowanych efektów. Zgodnie z założeniami projektu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Krajowe Ramy Kwalifikacji w szkolnictwie wyższym mają stać się narzędziem poprawy jakości kształcenia, a oczekiwanymi skutkami ich wprowadzenia ma być międzynarodowa transparentność i porównywalność systemów szkolnictwa wyższego oraz uzyskiwanych w tych systemach kwalifikacji. Na studiach filologicznych pierwszego stopnia w Instytucie Rusycystyki Uniwersytetu Warszawskiego określono m.in. następujące kierunkowe efekty kształcenia:

1) w zakresie wiedzy student:

- ma uporządkowaną wiedzę na temat kierunków współczesnego rozwoju języka rosyjskiego;
- ma usystematyzowaną wiedzę o współczesnych realiach kulturowych, społecznych, politycznych, narodowościowych i gospodarczych Rosji;
- posiada ogólną wiedzę o rosyjskich tradycjach i zwyczajach, w tym o tradycji prawosławnej;
- zna i rozumie specyfikę folkloru rosyjskiego oraz charakter jego powiązań z literaturą i językiem;
- zna i rozumie związek między rosyjską formą wewnętrzną słowa a rosyjską kulturą i mentalnością;

2) w zakresie umiejętności student:

- ma umiejętności językowe w zakresie języka rosyjskiego w mowie i w piśmie zgodne z wymaganiami określonymi dla poziomu C1 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego;
- umie wyjaśnić i porównać fakty i zjawiska literackie, kulturowe i realioznawcze obszaru Rosji i Polski;
- potrafi powiązać przemiany w rosyjskiej kulturze, literaturze oraz w języku rosyjskim z założeniami światopoglądowymi oraz uwarunkowaniami w życiu społeczno-politycznym epoki;
- umie wyjaśnić i wykazać związek pomiędzy formą wewnętrzną słowa a rosyjską kulturą i mentalnością;
- potrafi porozumiewać się z wykorzystaniem różnych kanałów i technik komunikacyjnych ze specjalistami w zakresie filologii rosyjskiej w języku rosyjskim i polskim.

Przy tak określonych efektach nauczania języka rosyjskiego na studiach filologicznych I stopnia zasadniczego znaczenia w procesie dydaktycznym nabiera aspekt kulturologiczny nauczanego języka. Gwarantuje on bowiem gruntowne opanowanie języka rosyjskiego poprzez poznanie światopoglądu rodzimych jego użytkowników. Przekazywanie informacji kulturowych i treści pozajęzykowych w nauczaniu języka rosyjskiego pozwala wyposażyć uczących się w kompetencję kulturologiczną będącą komponentem kompetencji komunikacyjnej. W nauczaniu języka rosyjskiego z perspektywy kulturologicznej zwraca się szczególną uwagę na praktyczne aspekty integracji i akulturacji polskich studentów.

2. Akademycki nauczyciel języka rosyjskiego i jego warsztat pracy

Współczesny akademycki nauczyciel języka rosyjskiego, podobnie zresztą jak każdy inny nauczyciel, który chce sprostać wymaganiom czasu, musi umieć wywiązać się z wielu zadań, jakie stawia przed nim proces dydaktyczny. Powinien zatem być ekspertem w swojej dziedzinie, tzn. posiadać dobre przygotowanie merytoryczne, znać wymagania programowe i łączyć je z potrzebami studentów, co znaczy, że należy dostosowywać materiały dydaktyczne (teksty, ćwiczenia) i techniki pracy z nimi do aktualnych potrzeb osób uczących się. Nauczyciel powinien być decydem, tj. podejmować decyzje odnośnie proponowanych treści, zadań, korekty błędów, wyboru metod sprzyjających autonomii, czyli koordynować wszelkie działania podejmowane w trakcie trwania procesu dydaktycznego w sali zajęciowej i poza nią. Nauczyciel powinien być jednocześnie motywatorem i mediatorem w procesie dydaktycznym, tzn. musi szukać sposobów motywowania do nauki oraz pośredniczyć w pokonywaniu wszelkich trudności (językowych, kulturowych), aby pomóc uczącym się w osiągnięciu wysokich kompetencji językowych. Inspirująca rola nauczyciela akademyckiego w procesie dydaktycznym sprowadza się do rozbudzenia ciekawości studentów, rozwijania ich samodzielności oraz tworzenia warunków do edukacji formalnej i kształtowania potrzeby uczenia się przez całe życie.

Zgodnie z najnowszymi koncepcjami w glottodydaktyce, w repertuarze działań nauczycieli akademyckich powinny się znaleźć role charakterystyczne dla tutora, coacha i mentora.

Istotą tutoring jest prowadzenie edukacji zindywidualizowanej, polegającej na bezpośrednim spotkaniu ze studentem. Tutor wspiera podopiecznego w wybranym obszarze wiedzy, pomaga rozwijać umiejętność samodzielnego jej zdobywania, wskazuje możliwości pogłębiania i wykorzystywania własnych zdolności i talentów. Współpraca w ramach tutoring zakłada kilka koniecznych działań. Przede wszystkim jest to poznanie mocnych i słabych stron studenta, jego stylów poznawczych i celów życiowych. Następnym krokiem powinno stać się wyznaczenie wspólnych celów edukacyjnych oraz zaplanowanie ciągu działań, które doprowadzą do ich realizacji. Ważnym elementem wspólnej pracy jest podsumowanie osiągniętych efektów. Tutoring sprzyja samodzielności, samorganizacji pracy studenta, daje możliwość konsultowania wyników pracy, uczy efektywnego korzystania z własnej wiedzy.

Coaching to pojęcie, które ze sportu przeniknęło do wielu dziedzin życia, w tym do edukacji. Istnieje wiele rodzajów coachingu (np. menedżerski, biznesowy, organizacyjny, strategiczny itd.), a co za tym idzie – wiele definicji tego

zjawiska. Łączy je niewątpliwie forma swoistego dialogu, mającego na celu pomóc osobie uczącej się, by stała się efektywniejsza w działaniu i wykorzystywała cały swój potencjał. Ten dialog (współdziałanie) powinien odbywać się w atmosferze wzajemnego szacunku, empatii i zaufania oraz pełnego zaangażowania obu stron. Występując w roli coacha, nauczyciel akademicki wspiera studenta w procesie planowania, wykorzystywania własnych doświadczeń, wzmacniania motywacji, doskonalenia nabytych umiejętności. Zastosowanie coachingu w edukacji wymaga od wykładowcy zmiany podejścia do studenta. Karolina Doroząła w publikacji *Coaching w edukacji wyższej – przykłady programów polskich i zagranicznych* obrazuje tę zmianę jako przejście od postawy „chcę Ci pokazać, jaki jestem mądry” do postawy „chcę Ci pokazać, jaki jesteś mądry”. Autorka za podstawę udanego coachingu uznaje rozmowę rozwojową ze studentem, która powinna mieć charakter ściśle ustrukturalizowany i składać się z następujących elementów: przeglądu doświadczeń, wychwycenia znaczenia, zaplanowania kolejnych kroków i zaangażowania się w późniejsze działania. Nauczyciel akademicki, który chce wykorzystywać w nauczaniu proces coachingu, powinien opanować sztukę aktywnego słuchania, nie bać się intuicyjnych działań, musi umieć udzielać konstruktywnych informacji zwrotnych, a także być człowiekiem asertywnym².

Oprócz roli tutora i coacha, nauczyciel coraz częściej pełni też rolę mentora, zwłaszcza w sytuacjach zaangażowania studenta wykraczającego poza schemat zwykłych zajęć. Nauczyciel wprowadza go wówczas w obszar do tej pory mu nieznany i dzieli się swą wiedzą i doświadczeniem. Jerzy Semków zauważa, że: „w procesie edukacyjnym, którego finałem ma być «człowiek kulturalny» istotna rola musi przypaść nauczycielowi-mentorowi. Nauczyciel-mentor – to nowa postać edukatora, to jest osoby, która rezygnuje z roli jedyne go nosiciela prawdy i skarbnicy wiedzy, wcielając się w postać powiernika i doradcy ucznia. Od jego nie tylko wiedzy o świecie, ale spokoju i pełnej gotowości do rozmowy z uczniem zależy powodzenie dyskursu edukacyjnego, którego interakcyjny charakter jest swoistym gwarantem pomyślności. Rola ta nabiera szczególnego znaczenia z uwagi na gwałtowny rozwój elektronicznych środków przekazu, które umożliwiają uczenie na odległość. Nauczyciel-mentor ma bowiem do dyspozycji nie tylko możliwość bezpośredniego kontaktu z uczniem (*face to face*), lecz również może ten kontakt utrzymywać drogą elektroniczną przez Internet”³.

² Zob. [online] <<http://spolecznieodpowiedzialni.pl/files/file/wno3x1tnli5gbfq6frg8fsza7xh23z.pdf>> (dostęp: 11.07.2013).

³ Zob. J. Semków, *Szanse aktywności edukacyjnej w kształtowaniu człowieka kulturalnego; Znaczenie nauczyciela-mentora w dyskursie interakcyjnym*, [w:] *Uczelnia oparta na wiedzy*.

Przedstawione wyżej role edukatorów będzie mógł zrealizować nauczyciel, który oprócz odpowiednich kwalifikacji związanych z wiedzą i fachowością, posiada predyspozycje do pracy z młodzieżą, cechuje się kreatywnością, otwartością, taktem pedagogicznym i umiejętnościami interpersonalnymi.

Dynamiczny postęp w nauce i technice niejako skazuje współczesnego nauczyciela na ustawiczne doskonalenie się, dlatego też powinien on dołączyć do swojego spisu zadań role ewaluatora i innowatora. Coraz częściej zwraca się uwagę na fakt, że akademicki nauczyciel-dydaktyk powinien jeszcze posiadać umiejętność prowadzenia badań w działaniu, czyli trafnie i w miarę szybko umieć rozpoznawać sytuacje w grupie zajęciowej – zakłócenia procesu dydaktycznego i sytuacje sprzyjające rozwojowi umiejętności – aby wybrać i zastosować odpowiednie środki zaradcze lub włączyć do procesu dydaktycznego nowy usprawniający pracę element⁴. Tak liczne wyzwania stojące dziś przed nauczycielem oraz różnorodność ról, które ma on do odegrania w procesie dydaktycznym, przybliżają złożoność nauczania, trud bycia nauczycielem oraz odpowiedzialność i wyjątkowość tego zawodu.

Istnieje wiele charakterystyk sylwetek nauczycieli. Każda z nich przedstawia wykaz dominujących i niezbędnych cech, które można byłoby określić krótko: wysokie kompetencje. Stanisław Dylak ujmuje kompetencję jako wielce złożoną dyspozycję stanowiącą wypadkową wiedzy, umiejętności, postaw, motywacji, emocji i wartościowania. Zbigniew Kwieciński zwraca uwagę, że we współczesnym świecie istnieje konieczność „wyszkolenia i doskonalenia nauczycieli o nowych, innych niż dotychczas kompetencjach. W sensie treści: bardziej łącznych niż wysoko specjalistycznych, bardziej otwartych niż zamkniętych, bardziej twórczych niż odtwórczych, a w sensie charakteru roli zawodowej – odchodzących od funkcji przekaziciela i egzekutora do roli przewodnika i tłumacza”⁵.

Współczesny nauczyciel języka rosyjskiego może stosować różne metody i rozmaite formy organizacyjne procesu dydaktycznego, każdorazowo dobierać je odpowiednio do celów i zadań, jakie za ich pomocą mają być realizowane.

Organizacja procesu dydaktycznego oraz zarządzanie wiedzą w ekonomicznym szkolnictwie wyższym, pod red. T. Gołębiowskiego, M. Dąbrowskiego, B. Mierzejewskiej, Akademia Ekonomiczna, Wrocław 2005, s. 39.

⁴ Por. W. A. Piegżik, *Nauczyciel – badaczem. Przykład wykorzystania metodologii badania w działaniu w pracy projektowej uczących się języka francuskiego*, [w:] *Nauczyciel języków obcych dziś i jutro*, pod red. M. Pawlaka, A. Mystkowskiej-Wiertelak, A. Pietrzykowskiej, Poznań – Kalisz 2009, s. 518–525.

⁵ Zob. Z. Kwieciński, *Tropy, ślady, próby. Studia i szkice z pedagogii pogranicza*, Poznań – Olsztyn 2000, s. 17.

W dobie digitalizacji i multimedializacji szczególnego znaczenia nabierają metody pracy z wykorzystaniem technik komputerowych. Ich zastosowanie stwarza w grupie zajęciowej oczekiwaną atmosferę odprężenia, wychodzi naprzeciw ulubionym formom pracy na wielu płaszczyznach jednocześnie. Nie do przecenienia są różnorodne możliwości dydaktyczne z zastosowaniem technik komputerowych, przede wszystkim dzięki temu, iż za ich pośrednictwem można stworzyć osobie uczącej się autentyczne sytuacje komunikacyjne oraz wizualnie wspierać proces nauczania języka. Wymogiem czasu staje się kolejne zadanie dla nauczyciela (nie tylko języka obcego) – powinien on być moderatorem procesu dydaktycznego wspieranego komputerowo.

Jak z tym wszystkim ma poradzić sobie akademicki nauczyciel-dydaktyk?

We współczesnej dydaktyce nie ma prostych i jednoznacznych recept. Dla każdej sytuacji dydaktycznej optymalne będzie inne rozwiązanie. Kompetentny nauczyciel zaplanuje czynności studenta i swoje systemowo, uwzględniając wszystkie zależności pomiędzy procesem nauczania i uczenia się. Nie istnieją rozwiązania doskonałe, które przyniosłyby wyłącznie korzyści. Każde rozwiązanie dydaktyczne wywołuje, oprócz skutków zamierzonych i oczekiwanych, niemożliwe do uniknięcia skutki niezamierzone, sprzeczne ze stawianymi celami lub w najlepszym razie wobec nich neutralne⁶. Dlatego szczegółowe opisy procesu dydaktycznego, powstające w ramach dyskutowanych obecnie kwestii zapewnienia jakości kształcenia, nie prowadzą do jego ulepszenia, pochłaniają natomiast czas, który nauczyciel mógłby spożytkować na analizę sytuacji, dobór i opracowanie odpowiednich materiałów dydaktycznych. Kluczowym założeniem w procesie kształcenia powinno stać się podmiotowe i osobowe traktowanie człowieka (tak studenta, jak nauczyciela). Jest to idea edukacji humanistycznej, która zakłada wspieranie uczącego się w procesie poznawania i pogłębiania rozumienia mechanizmów własnego działania, umożliwianie mu nabywania umiejętności niezbędnych do życia w społeczeństwie wielokulturowym i w dążeniu do samodzielności i samorealizacji, akceptowanie indywidualnych potrzeb i celów uczącego się, uwzględnianie ich podczas konstruowania programów edukacyjnych. Poszanowanie wolności, możliwość wyboru i przekraczania ograniczeń – to podstawowe wartości nowoczesnej edukacji. Niestety giną one w gąszczu przepisów, regulaminów i sztywnych ram, w które próbuje się wtłoczyć proces nauczania akademickiego.

⁶ Zob. E. Widota, *Przebieg i organizacja procesu kształcenia*, [w:] A. Siemak-Tylikowska, E. Dębska, E. Widota, K. Pierścieniak, *Dydaktyka szkoły wyższej*, Warszawa 2011, s. 56–65.

Wydaje się, że w edukacji na poziomie szkoły wyższej najważniejsze jest wykorzystanie elastycznych metod kształcenia i zindywidualizowanych form pracy. W przypadku nauczania języków obcych realizację wymienionych założeń zapewnia zastosowanie w procesie kształcenia eklektycznego podejścia komunikacyjnego. Łączy ono w sobie elementy zarówno tradycyjnych, jak i nowoczesnych, niekonwencjonalnych metod nauczania. Nauczyciel akademicki powinien wykorzystywać elementy metody bezpośredniej, która koncentruje się na nauczaniu komunikacji i wypracowywaniu zdolności myślenia w języku obcym. Pomocne będzie tu zastosowanie nagrań, podcastów, programów telewizyjnych i radiowych oraz filmów i audycji z Internetu. Metoda audiolingwalna, gramatyczno-tłumaczeniowa czy jej nowsza odmiana – metoda kognitywna też powinny znaleźć zastosowanie w podejściu eklektycznym. Wynika to z konieczności indywidualizacji nauczania, tj. uwzględniania w procesie glottodydaktycznym indywidualnych możliwości, umiejętności, stylów poznawczych i potrzeb studentów. Takie podejście wspiera teoria inteligencji wielorakich Howarda Gardnera, zgodnie z którą przyjmuje się, że wszystkie typy inteligencji (językową, matematyczno-logiczną, muzyczną, przestrzenną, ruchową, interpersonalną i przyrodniczą) można rozwijać, a rozwój ten jest możliwy pod wpływem interakcji z otoczeniem. Wynika z tego jasno, że kreatywny nauczyciel akademicki musi korzystać także z innych, nawet niekonwencjonalnych metod nauczania języka, wybierając z nich te elementy, które zapewnią najbardziej optymalny przebieg procesu nauczania i będą sprzyjały jego uatrakcyjnieniu i urozmaiceniu.

We współczesnej praktyce dydaktycznej znajdują zastosowanie liczne niekonwencjonalne metody, do których należą m.in. metoda naturalna, *total physical response*, *the silent way*, *community language learning*, metoda elicytacji, metoda holistyczna, sugestopedia i inne.

Metoda naturalna, której autorami są Tracy Terrell i Steven Krashen, znana jest również jako *the natural approach*. Kluczem w tej metodzie jest słuchanie wypowiedzi obcojęzycznych i rozumienie ich ogólnego sensu dzięki temu, że dotyczą znanej uczącemu się sytuacji, a także dzięki stosowaniu mimiki, gestów, powtarzaniu wypowiedzi w różnych wariantach. Najważniejszym celem jest osiągnięcie umiejętności porozumiewania się. Zakłada się, że może to nastąpić tylko wówczas, gdy całkowicie wyeliminowany zostanie stres, a ekspozycji na język towarzyszyć będą pozytywne emocje. W metodzie tej wyróżnia się następujące etapy pracy: wysłuchiwanie wypowiedzi, reagowanie ciałem na polecenia, odpowiadanie na proste pytania, stosowanie uproszczonych wyrażań, udział w symulacjach i grach językowych, rozwiązywanie problemów. Nauczyciel stosujący tę metodę lub jej elementy powinien zwracać uwagę na stosowanie

maksymalnie dużej liczby naturalnych, prostych i sensownych wypowiedzi oraz działanie w atmosferze spokoju, bezpieczeństwa i pełnej aprobaty.

Total physical response (TPR), czyli metodę reagowania całym ciałem, opracował James Asher. Zakłada ona, że uczymy się i zapamiętujemy poprzez dwa rodzaje zachowań: przysłuchiwanie się i ruch fizyczny adekwatny do przekazywanych treści. Nauczyciel wydaje proste polecenia w języku obcym i demonstrowuje ich wykonanie. Metoda aktywizuje obie półkule mózgowe, dzięki czemu nauka przebiega szybciej, a materiał jest lepiej zapamiętywany. Oczywiście metoda jest odpowiednia dla początkowych etapów nauczania.

Metoda cichej drogi (*the silent way*) została stworzona przez Caleba Gattegno i zakłada, że nauka jest efektywna i zoptymalizowana, jeśli uczący się sam odkrywa i tworzy. Metoda ta stawia zatem na samodzielność i odpowiedzialność studenta. Kluczem do autonomii i samodzielności jest cisza jako narzędzie. Nowy materiał nauczyciel demonstrowuje zazwyczaj tylko raz, wykorzystując przy tym gesty, mimikę, mowę ciała, wykresy, diagramy, patyczki Cuisenaire'a. Potem stopniowo staje się postacią drugoplanową. Student, odkrywając możliwości drzemiące w języku, uczy się wykorzystywania go w różnych sytuacjach. Nauczyciel zaś koncentruje się głównie na postępach każdego studenta, a nie na perfekcji w wykonywaniu ćwiczeń czy poleceń.

Community language learning (CLL) to metoda nauczania języków stworzona przez Charlesa Currana, nazywana także „nauczaniem doradczym”. Według założeń tego modelu edukacyjnego nauka odbywa się w oparciu o techniki terapeutyczne. Wiodące znaczenie ma czynnik emocjonalny. Język ma służyć komunikowaniu się w rzeczywistych sytuacjach interesujących studenta. W związku z tym zajęcia powinny odbywać się w niewielkich grupach, których członkowie wchodzi w interakcje językowe i to tylko wtedy, gdy rzeczywiście odczuwają taką potrzebę. Nauczyciel jest w tym modelu doradcą, przyjacielem i obserwatorem.

Metoda elicytacji opiera się na założeniu, że student sam dojdzie do właściwych wniosków, analizując odpowiednio dobrane przykłady, posługując się kontekstem itp. Nauczyciel nie podaje więc gotowych odpowiedzi, konkretnych reguł i zasad, jednoznacznych norm i prostych wzorów. Metoda ta kształci samodzielność myślenia i działania, może mieć silne oddziaływanie motywacyjne. Polecana jest przede wszystkim na wyższych poziomach zaawansowania.

Metoda holistyczna zakłada, że proces uczenia się odbywa się nie tylko na poziomie intelektualnym, ale również emocjonalnym i fizycznym. Człowiek traktowany jest jako integralna całość złożona z rozumu, uczuć i ciała. Jeżeli pobudzimy uczucia i wyobraźnię uczącego się, to wówczas włączy on myślenie,

a to z kolei doprowadzi do spontanicznych działań. Metoda ta uwzględnia coraz większe znaczenie wiedzy międzykulturowej i międzyprzedmiotowej. Każde zajęcia powinny zawierać w sobie obowiązkowy element jakiejś zagadki lub intrygi – element organizujący zajęcia, będący punktem wyjścia do dalszych działań. Niewątpliwie metoda ta sprzyja kształtowaniu szerokich horyzontów myślowych, rozwija twórcze myślenie i osobowość studenta.

Sugestopedia stworzona została przez Georgi Lozanowa. Łączy nauczanie języka z technikami relaksacyjnymi, które mają ułatwić zapamiętywanie materiału. Zgodnie z założeniami, sztuki piękne są bardzo pomocne w nauce dzięki integracji sztuki i psychiki. Metoda ta umożliwia opanowanie słownictwa i ćwiczy komunikację, natomiast gramatyka pojawia się tylko w minimalnym zakresie, niejako przy okazji. W metodzie tej zakłada się dość dużą tolerancję dla błędów, a mało uwagi poświęca się formie – cała uwaga skupiona jest na komunikacji.

Współczesny nauczyciel akademicki jako dobry pedagog, obserwator i badacz powinien szybko zorientować się w predyspozycjach studentów i stworzyć im warunki do samorealizacji i osiągnięcia sukcesów. Nie ma on prawa bagatelizować faktu, że obecna młodzież należy do zmedializowanej (wygenerowanej przez media) kultury. Młodzież na co dzień korzysta z telefonów komórkowych, komputerów, iPodów, odtwarzaczy mp3 i DVD. J. Morbitzer w referacie *Medialność a sprawność edukacyjna ucznia* zauważa, że dzisiejsze młode pokolenie jest pierwszym pokoleniem *homo mediens*. Funkcjonują i inne określenia odzwierciedlające silne zanurzenie młodych w świecie mediów, a zwłaszcza w Internecie: „dzieci sieci”, „pokolenie kopiuj-wklej”, „pokolenie kciuka”, „urodzeni z myszką w rękę”. Marc Prensky, amerykański badacz mediów, wprowadził pojęcie „cyfrowi tubylcy” (*digital natives*) na oznaczenie ludzi, którzy funkcjonują w opozycji do „cyfrowych imigrantów” (*digital immigrants*). Morbitzer zwraca uwagę na szczególną podgrupę cyfrowych tubylców, tzw. pokolenie „C” (*computerized, connected, always clicking*). Są to osoby, dla których Internet, sieć, portale społecznościowe są naturalnym środowiskiem funkcjonowania. Bez niego nie wyobrażają sobie życia. Badacze zauważają, że taki styl życia powoduje zmiany w neuronalnej budowie mózgu, co pociąga za sobą zmiany w sposobie myślenia i przetwarzania informacji. Musi to rodzić poważne konsekwencje edukacyjne. Nauczyciel akademicki jest zatem zobligowany do zastosowania w ramach swojego warsztatu nauczania multimedialnego, do wykorzystania w nauczaniu założenia, że człowiek uczy się, robiąc cokolwiek, w każdej chwili i gdziekolwiek się znajduje. To tzw. teoria 3W (*whatever+whenever+wherever*). Stąd już tylko krok do idei LLL (*long-life-learning*), czyli idei permanentnej edukacji.

Резюме

Новации в преподавании русского языка на практических занятиях для студентов-филологов уровня бакалавриата

В предложенной статье обсуждается роль открытий в области механизмов, отвечающих за процесс усвоения языка, а также влияние новейших технологий на организацию дидактического процесса. Особое внимание обращается на задачи, стоящие перед современным преподавателем иностранного языка, вынужденным модифицировать дидактический процесс с целью создания соответствующих условий для стимулирования мотивации учащихся, их активности и самостоятельности, а также формирования их потребности постоянного обогащения знаний.

Подчеркивается значение ведущих в современной глоттодидактике принципов: формирования межкультурной компетенции учащихся, которая является результатом диалога культур и единства обучения языку и культуре, что выражается в формуле „культура через язык, язык через культуру”.

Summary

The changes in glottodidactics workshops in the process of teaching Russian as a foreign language at bachelor's degree in Russian philology

The purpose of this paper is to discuss the role of new findings on the mechanisms of learning and the development of information technology. The authors draw attention to the role of the teachers who feel inspired by the work and who want to modify the glottodidactics workshop, to stimulate curiosity of students, to develop their independence and create conditions for the development of formal education and the need for long-life-learning.

Two concepts take on a fundamental importance: the dialogue of cultures and strong links between language and culture, expressed in principle – “language through culture, culture through language”.

Key words: teaching Russian as a foreign language, role of the teachers, glottodidactics workshops, stimulate curiosity, dialogue of cultures.